

ČARO V PIESNI ZAKLIATE

Piesne slobody

„nebojím, nebojím sa pána,
nebojím nebojím sa pána,
nebojím sa žítia,
nebojím sa bitia,
nebojím, nebojím sa pána...“
-slovenská ľudová-

Isteže krásne boli časy slobody a rodovej, obecnej, národnej i prírodnej samosprávy, za čias slobody rodného duchovna. Tieto časy, keďže trvali od nepamäti, sú ukryté hlboko v duši a túžba po nich sa nedá vymazať, tak, ako sa nedá vymazať túžba ohňa horieť smerom hore a túžba vody tiecť dole. Vlastne to ani nie je túžba, ale prirodzenosť. A posvätnosť slobody zároveň.

Vedomé oslobodzovanie sa v prirodzených podmienkach sa v stredovekom poriadku, v mnohých oblastiach vzdialenom ľudskej prirodzenosti, menilo až na akési opačnicke vzbury. Keďže „byť dobrý“, podľa kráľa i farára, znamenalo pre našu dušu slepo a poslušne sa podvoľovať cudzej zvôli, menej vedomé, ale pochopiteľné vyhlásenie bolo

„Nebudem dobrý, nebudem
Keď ma porežú na buben,
Na buben budú bubnovať
A ja nebudem sľubovať...“

Táto pieseň je známa nielen na západnom, ale i strednom a východnom Slovensku. Tu:

„Nebudzem dobrí, nebudzem,
Naj me porežu na buben
Na bubne budú bubnovac,
Ty budeš míla banovac,
Hej, povežu me na šibeň,
Budze to jutre v biely dzeň...“

Teda Chalúpkove „Voľ' nebyť, ako byť otrokom“, vôbec neholo romantickým novotvarom, ale skôr prirodzeným prejavom z hľadiska nášho ducha, ktorého možno snáď potlačiť, ale iba dočasu. Keď bude útlaku

priveľa, potom sa vzbúri a prekypí ako mlieko spod prikrývky. A po čom vážeň túži? Po slobode. a teda v prírodnej duši po prírode. Takže –

„Kamaráti moji, mňa srdce zabolí,
Keď si ja pomyslím na tie naše hory...“

A hraaj!

Sloboda, to je hora. To je spev vtáčika. To je šum lístia posvätných dubov vo svätoháji. To je pieseň lipiek posadených do štvorca na krížnych cestách.

„Kamaráti moji,
Tu ma nenechajte,
Pod lipku zelenú,
Tam ma pochovajte...“

Teda aj po smrti slobodný a telo nech do svätohája uložené je, lebo tam budeme prebývať v raji na ďalšej ceste, tam odvekovo rozprášený býval popol našich tiel, aby sa duša oslobodiť mohla.

„Nebanoval vtáčik za horou zelenou,
Hej, ani ja nebudem za frajerkou mojou.“

spieva Baločan v piesni

„Keď ma zabijete, zabíte ma v jarku...
tam de chodil s frajarku...“

Sloboda aj v okamihu smrti. A obrazy oslobodenia, aké sa môžu zjaviť len prírodnej duši. Tak pisateľ si pamätá obrad karu z detstva, keď sa spievalo, nielen plačlivo, ale aj mohutne a bujne. Lebo duša sa potrebuje oslobodiť a na to je potrebný duchovný oheň, a teda aj radosť. Zatancovať si pod šibenicou je bojovnícky pozostatok rodného duchovna prejavový v povestiach a piesňach. Skutočná, trvalejšia sloboda, tú môžeme získať až duchaplným stavom. Prichádza z pocitom šťastia. A piesní šťastia, tých máme neúrekom. Slav